

Baakoemiesterere

Sisvege

Åvtebaakoe	3
Baakoemiesteren bijre	4
Mij lea veerbe jñh veerbesojjehtimmie?	4
Guktie spïele lea bigkesovveme	5
Gïelem veeljedh	5
Aalkoesæjroe	5
Menyje laavenjasside	5
Laavenjassh tjirrehtidh.....	6
Illustrasjovnh spïelesne.....	6
Symbovlh spïelesne	8
Barkoevuekieh lierehtimmesne	8
Teestefunksjovne	9
Lohkehtæjjan bijjieguvvie	10

Åvtebaakoe

Utviklingen Evtiedimmie Baakoemïesteristie vihkeles barkoe orreme juktie saemien lierehtimmievierhtieh grammatihken jïh gïelegoerkesen bïjre nænnoestidh. Saemiedigkie lea beetnehvierhtieh prosjektese vadteme.

Mijjïeh sïjhtebe mijjen referansedåehkieh gijhtedh mah spïelem pryöveme noerhte-, julev-, jïh åarjelsaemien gïelesne. Dej dååjrehtimmïeh, sjaavnjoeh jïh bïevnesh bäästede leah eevre vihkeles orreme, naemhtie åadtjobe tjirkedh Baakoemïestere hijvenlaakan jåhta gïeli dåaresth, jïh learohki daerpiesvoetide sjïehtedamme.

Eeremes sïjhtebe Info Vest gijhtedh buerie ektiebarkoen åvteste evtiedimmieprosessen tjïrrh. Dej dåarjoe jïh teknikheles maahtoe leah vihkeles orreme juktie spïelem dovne aelhkïe jïh pedagogeles darjodh.

Prosjektedåehkie: Aasta Joma Granefjell, Marit Inger Pulk, Lone Nergård Boine jïh Solvår Knutsen Turi. Ektesne libie vierhtiem evtiedamme mij maahta learoehkidie jïh lohkehtæjjide dåarjodh saemien grammatihkine barkedh, jïh mijjïeh håhkesjibie Baakoemïestere maahta skreejredh jïh nuhteligs lissine ööhpehtæmman årrodh.

Baakoemïesteren bïjre

Baakoemïestere akte digitaale lierehtimmiespïele mij edtja learoehkidie viehkiehtidh veerbh sojjehtidh öörnegen mietie, dovne noerhte-, julev-, jïh åarjelsaemien gïelesne. Spïele learohki morfologeles voerkesvoetem nænnoste guktie veerbi hammoeh jeerehte tïjjen, taalen jïh persovnen mietie. Ulmie lea buerebe grammatihkeles goerkesem vedtedh, jïh aaj evtiedimmiem baakoevåarhkoste jïh lohkemegoerkesistie vedtedh. Maahta Baakoemïesterem dovne skuvlesne nuhtjedh jïh biehkïe gïeeldh intervensjovnijste nuhtjedh.

Mij lea veerbe jïh veerbesojjehtimmie?

Veerbh leah baakoeh mah soptsestieh mij heannede jallh mij dorjesåvva. Veerbh maehtieh *vaarredh*, *lieredh* jïh *juekedh* årrodh. Saemien gïelesne mijjïeh finihthe jïh infinihte veerbe-hammoeh gaskem joekehtehtebe. Finihthe veerbh sojjehtibie modusi, tïjji, taali jïh persovni mietie. Ibie infinihte veerbh sojjeht. Dah nuhtjesåvva goh maadth-hammoeh jallh viehkieveerbine ektine.

Baakoemïesterisnie learohkh finihthe veerbigujmie indikativve modusisnie berkïeh. Laavenjassine haarjanieh sojjehtidh tïjji, taali jïh persovni mietie, jïh learohkh åadtjoeh dejtïe vihkielommes hammojde mubpesth jiehtedh maam biejjïeladtje gïelesne nuhtjïeh. Daate tjïelke struktuvrem sojjehtimmeste vadta, mij lea joekoen nuhteligs learoehkidie mah tjïelke jïh visuelle dåarjoem daarpesjïeh, gosse edtjïeh grammatihkem lieredh.

Finihte veerbh maehtebe göökte vuekine sojjehtidh **tïjji** mietie indikativve modusisnie: Daelie-hammoe (presense) jïh dillie-hammoe (preteritume). Vuesiehtimmien gaavhtan maehtebe veerbem vaarredh naemhtie sojjehtidh tïjjen mietie: “Manne *vaarrem*” presense, jïh “Manne *vaarrim*” (preteritumesne). Learohkh åadtjoeh daelie-jïh dillie-hammoeh gaskem haarjanidh joekehtehtedh ovmessïe raajesinie.

Taalh vuesiehtieh man gellïe grammatihkeles persovnh leah ektesne. Jis barre akte persovne, dïhte lea akten-taale, göökte persovnh leah guektien-taale, jïh jïenebh goh göökte persovnh leah jïenebelåhkoe. Vuesiehtimmien gaavhtan maahta veerbem lohkedh naemhtie taalen mietie sojjehtidh: Manne *lohkem* (aktentaale), Månnoeh *luhkien* (guektientaale), Mijjïeh *lohkebe* (jïenebelåhkoe).

Sojjehtimmesne **persovne** don grammatihkeles persovnese vuesehthe. Maahta naemhtie ussjedidh soptsestimmesne gosse golme almetjh: Dïhte gie soptseste (1. persovne), dïhte gïese voestes persovne soptseste (2. persovne) jïh persovne man bïjre soptseste (3. persovne). Vuesiehtimmien gaavhtan maahta veerbem voejedh naemhtie persovnen mietie sojjehtidh: Manne *voejem* (1. persovne), Datne *voejh* (2. persovne), Dïhte *vuaja* (3. persovne).

Guktie spiele lea bigkesovveme

Gielem veeljedh

Voestes aejkien learahke spielesæjrose baaata, aadtje saemiengielem veeljedh. Maahta Baakoemïesterem noerhte-, julev-, jallh aarjelsaemiengielesne spealadidh. Ij gaaaredh spielem daaroengielesne spealadidh. Tjuara gieleveeljemem darjodh åvtelen learahkh laavenjassigujmie aelkieh, jïh veeljeme dovne bihkedimmiem, laavenjassem jïh soptsestimiesyntesem stuvrie. Daate sæjhta jiehtedh spielem maahta gaajhkine golme saemien gielem lierehtimmesne nuhtjedh.

Du er nå på norsk versjon. Ordmaster er et spill for samiske språk. Informasjon om spillet står på norsk også, men bøyningsoppgavene vil ikke gi mening på norsk. For å starte oppgavene, velg et samisk språk.

Davvisámegillii

Julevsámegiellaj

Åarjelsaemien

Aalkoesæjroe

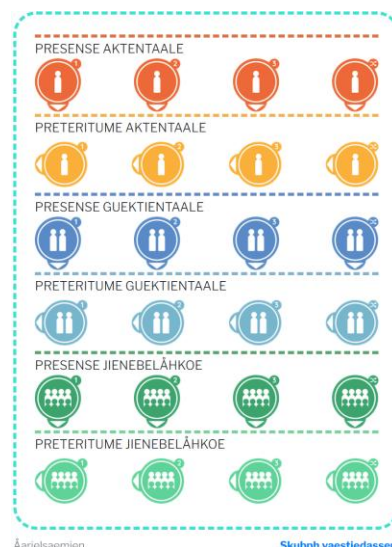
Gosse learahkh gielem veeljeme, aalkoesæjrose bætieh gusnie maetieh lohkedh mij akte veerbe lea, jïh guktie edtjeh dam sojjehtidh. Abpe spïelen tjïrrh gaaareda teekstem goltelidh viehkine soptsestimiesynteseste, jïh lohkeme-ikovnem vuejnïeh. Aalkoesæjroste learahkh maetieh laavenjasside vaedtsedh, aktem teestem aelkedh jïh aarebi vaestiedassh sliejhtedh. Mearan spïelem spïelede learahkh maetieh baaastede aalkoesæjrose vaedtsedh, låavthgætien symbolvline viehkine.

Menyje laavenjasside

Dah laavenjassh viermekhem utnieh gusnie gællan raajesh ovmessie klaerine tïjjem, taalem jïh persovnem vuesiehtieh, mearan tjåadtjan kolonnh almetjem vuesiehtieh. Fïerhte raajroe aktem pleenteme-laavenjassem minngemes åtna, jïh learahkh aadtjoeh haarjanidh vielie sojjehtimmiehammoeh nuhtjedh.

Learohkh symbolvlem viermekhesne diedtïeh jïh laavenjassem veeljïeh.

Laavenjassh tjirrehtidh

Fierhtene laavenjassesne learohkh aktem raajesem aktine veerbine aadtjoeh maam edtjeh sojjehtidh. Dah sjrehteles hammoem veeljeh jieniebistie alternatijvijste, j'ih dovne raajesh j'ih vaestiedassh maehtieh soptsestimiesyntesesne goltelidh. Akte indikatovre vuesehte man gahkese learohke lea baateme laavenjassesne, j'ih destie mahta bijjeguvviem j'ih skraejriem aadtjodh.

Illustrasjovnh spielesne

Illustrasjovnh Baakoemiesterisnie edtjeh viehkine arrodh, j'ih vuesehtieh man sojjehtimmiehammose laavenjasse govlesavva.

Persovne

Gosse persovne j'ijtsasse tjuvtjede, laavenjasse lea
1. persovnesne (manne/mannoeh/mijjieh).

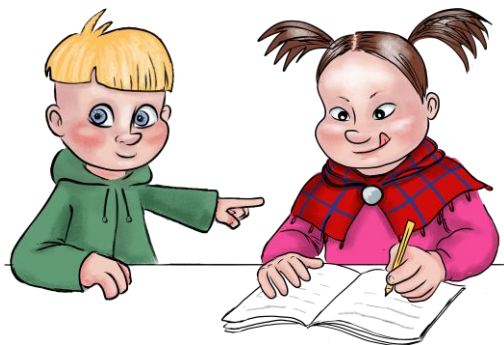
Gosse almetje jeatjah persovnese jallh persovnade tjuvtjede, laavenjasse lea
2. persovnesne (datne/datnoeh/dijjieh).

Gosse illustrasjovnh njoelem vuesehte, laavenjasse lea
3. persovnesne (dihte, dah guaktah, dah).

Taalh

Taalh vuesiehtieh man gellie persovnh mah ektesne, jallh man gellide jeatjah persovnide d'hte almetje tjuvtjede. Jis almetje akten persovnese tjuvtjede, dellie baakoe lea **aktentaalesne**.

Jis almetje göökte persovnide tjuvtjede, baakoe lea **guektien-taalesne**.

Jis almetje golme persovnide tjuvtjede, baakoe lea **gellien-taalesne**.

Tijje

Gosse åssjaldahkebollenjese guvvesne, laavenjasse lea åvtetje aejkien bijre, **dillie-hammosne**. Illustrasjovnh åssjaldahkebollenjessen namhtah leah **daelietijjesne**.

Symbovlh spïelesne

Lissine illustrasjovnde gievliesymbovlh âtnasuvvieh mah bïevnesh vedtieh tïjji, taali jïh persovni bïjre. Njoelh gievlesne veerben tïjjem vuesiehtieh. Njoele mij vâålese tjuvtjede daeliehammoem vuesehte, mearan njoele mij bâåstede tjuvtjede dilliehammoem vuesehte.

Man gellie persovnh gievlesne vuesiehtieh man taalese laavenjasse govlesåvva: akte persovne aktentaalesne, göökte persovnh guektien-taalesne, jïh golme persovnh gellien-taalesne. Åelkies bielesne akte onne gievlie. Taalh dennie gievlesne persovnen tïjje-hammoem vuesiehtieh, jïh mah laavenjassh: voestes (1), mubpie (2) jallh gâalmede persovne (3).

Daesnie symbovle vuesehte laavenjassh Leah dillie-hammosne (njoele mænngese tjuvtjede), aktentaalesne (akte persovne gievlesne) jïh 1. persovnesne (taale 1 lea bijjene åelkies bielesne).

Daesnie symbovle vuesehte laavenjassh Leah daelie-hammosne (njoele vâålese tjuvtjede), gellientaalesne (jienebh persovnh gievlesne) jïh 2. persovnesne (taale 2 lea bijjene åelkies bielesne).

Barkoevuekieh lïerehtimmesne

Åvtelen learohkh aelkieh spealadidh

Mijjeh juvnehtibie lohkehtæjja veerbe-sojjehtimmien bïjre lïerehte åvtelen learoehkidie aelkieh spealadidh. Lïerehtimmien mænngan learohkh repetisjovnem sojjehtimmiehammojste åadtjoeh gosse spïelem spealadieh. Lïerehtimmie åvtelen spïelem spealadieh, maahta aelhkebe sjïdtedh learoehkidie spïelem guarkedh.

Spïelesne

Vihkeles lohkehtæjja learoehkidie dâarjohthe hammoedimmien jïh bïhkedimmien tïjrrh. Dah åadtjoeh jïermestalledh guktie baakoeh sojjehtidh, gyhtjelassh gïhtjedh mah viehkiehtieh learoehkidie ussjedidh, jallh dâarjodh gosse learohkh tjöödtjestieh. Spïelem maahta oktegh darjodh, jallh ektiebarkosne learohki gaskem, jïh lohkehtæjja maahta meatan årrodh jïh learoehkidie dâarjodh.

Mænngan learahkh Leah spēlem spealadamme

Mænngan learahkh Leah spēlem spealadamme, åadtjoeh vuejnedh man gellie reaktōe laavenjassh sijjeh åådtjeme. Dah mæhtieh bāåstede vaedtsedh jīh vaestiedasse-alternatijvide jarkelidh, jallh spēlem aalkoevistie aelkedh, guktie bāaloem “skubph vaestiedassem” aalkoesæjrosne diedtieh. Dan åvteste gāarede spēlem nuhtjedh dovne līerehtæmman, repetisjovnese jīh vuarjasjæmman līerehtimmeste.

Teestefunksjovne

Baakoemīesterisnie lea jītse teeste maam maahta nuhtjedh åvtelen jīh mænngan spealadamme. Teestesne 15 randomiseereden laavenjassh, jīh illedahkh Leah sjīere sijjesne vōōrhkesovveme, sīerrene spēlen illedahkijste. Daate nuepiem lohkehtæjjese vadta learahken evtiedimmiem vuarjasjidh tījje doekoe, jīh vuejnedh mejtie barkoe vielie haalvemem vadta.

Lohkehtëjjan bijjieguvvie

Lohkehtëjja maahta bëvnesh detaljigujmie åadtjodh learohken evtiedimmien jïh illedahki bijre. Nuelesne “vueseht evtiedimmiem” spïelen illedahkh vååjnoeh, mearan “ illedahkh” teeste-illedahke vuesehte. Daah bëvnesh hijven våaromem vadta guktie maahta lierehtimmiem sjïehtedidh, jïh learohki gïeleevtiedimmiem fulkedh.

Bijjieguvvesne lohkehtëjja aaj visuelle bëvnesh åådtje learohki vaestiedassi bijre. Ovmessie klaeriej gaavhtan systeemen sisnie aelhkebe sjædta vuejnedh mah laavenjassh learohkh guarkah, jïh mej laavenjassigujmie dah tjuerieh vielie barkedh. Kruana klaerie vuesehte learohke lea reaktøe vaestiedassem veeljeme, røøpses klaerie vuesehte vaestiedasse lea baahtode jïh veelkes klaerie vuesehte ij leah laavenjasssem vaestiedamme. Daate klaerieåtnoe aktem varke jïh tjïelke guvviem vadta guktie learohke jïjtjemse evtede, jïh maahta våaroeminie årrodh guktie maahta lierehtimmiem vielie sjïehtedidh.

Preteritume guektientaale 1p		7/12 (58%)
Learuhken vaestiedasse	Reaktøe vaestiedasse	Staatuse
Månnoeh skuvlese veedtsimen /vaedtsiejimen.	Månnoeh skuvlese veedtsimen /vaedtsiejimen.	✓
Månnoeh gærjesne tjeelimen / tjaeliejimen.	Månnoeh gærjesne tjeelimen / tjaeliejimen.	✓
Månnoeh liemem jovkiden.	Månnoeh liemem jovkimen.	✗
Månnoeh gåahtah åadtjoejimen.	Månnoeh gåahtah åadtjoejimen.	✓
Månnoeh trampolijnesne njulhtjimen.	Månnoeh trampolijnesne njulhtjimen.	✓
Månnoeh juelkietjengkerem skuvlesjaljesne tjïektjimen.	Månnoeh juelkietjengkerem skuvlesjaljesne tjïektjimen.	✓
Naestie-elmiem vuartasjimen.	Naestie-elmiem vuartasjimen.	✓
Tellefovnine filmadigan.	Tellefovnine filmadimen.	✗
Heamturem soptsestiden.	Heamturem soptsestimen.	✗
Vaerien bijjelen tjoejkimen.	Vaerien bijjelen tjoejkimen.	✓
Goervem dållesne bissiden /bissiejiden.	Goervem dållesne bissimen /bissiejimen.	✗
Jaevrien rastah sovkigan.	Jaevrien rastah sovkimen.	✗

